

УДК 338.1

СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ<http://orcid.org/0000-0002-2954-5405>

Маматова Лейла Шаміліївна, к. е. н., старший викладач кафедри економіки підприємств, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь, e-mail: leilamamatova@gmail.com

Leila Mamatova, Ph. D., senior lecturer of the Department Economics of Enterprises, State Higher Educational Establishment «PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY», Mariupol, e-mail: leilamamatova@gmail.com

Mamatova L. The state of investment activity of Ukraine in the conditions of globalization.

The article discusses the essence of investment activity and the current state of the investment climate in Ukraine. The advantages and disadvantages of attracting foreign investments into the national economy are highlighted. It is determined that the economy of Ukraine has a deformed sectoral and spatial structure of distribution of foreign investments, according to which special attention should be paid to the value of local territorial advantages of the country. The socio-economic development of the regions and the further increase in the gap in their functioning are due not to the even distribution of capital and foreign direct investment. Taking into account local preferences at the regional level, six aggregated groups have been formed that influence the investor's decision to invest in one or another region or country as a whole. The promotion and attraction of foreign investment must be carried out in a definite sequence, on pre-substantiated and well-established stages, taking into account the experience of developed countries. It is determined that the main focus on the way of European integration of Ukraine should be devoted to the development and implementation of the strategy of ensuring the competitiveness of the national economy in the EU market with the corresponding conditions and stages of preparation of the internal economic environment to European requirements, namely: achievement of the European level of labor productivity, profitability of production, wages. At the present stage of development of Ukraine, strategic development is important, which promotes a favorable investment climate in the country, which in the future influences the dynamics of socio-economic development of the regions and provides the opportunity for globalization of the national economy of the country. The study of the current state of investment activity in Ukraine has made it possible to determine that state-directed investments are needed in the development of human capital, the growth of the level and quality of life of the population and the environment for its effective functioning, that is, the industrial sector of the economy, while additional investments (foreign) are needed to accelerate European integration processes in Ukraine, updating the technological level of the country and creating and developing a modern industrial sector of the country.

Маматова Л. Ш. Стан інвестиційної діяльності України в умовах глобалізації.

У статті розглянуто сутність інвестиційної діяльності та сучасний стан інвестиційного клімату в Україні. Виокремлено переваги та недоліки залучення іноземних інвестицій у економіку країни. Визначено, що економіка України має деформовану галузеву та просторову структуру розподілу іноземних інвестицій, відповідно до цього особливу увагу необхідно приділити значенню місцевих територіальних переваг країни. Соціально-економічний розвиток регіонів та подальше збільшення розриву у їх функціонуванні обумовлено не рівномірним розподілом капітальних та прямих іноземних інвестицій. З врахуванням локальних переваг на рівні регіону сформовано шість агрегованих груп, що впливають на рішення інвестора про здійснення вкладень в той чи інший регіон, або країну в цілому. Стимулювання та залучення іноземних інвестицій потрібно здійснювати у визначеній послідовності та попередньо обґрунтованих та сформованих етапах з врахуванням досвіду розвинених країн. Визначено, що основну увагу на шляху євроінтеграції України необхідно приділяти розробці та реалізації стратегії забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на ринку ЄС з відповідними умовами та етапами підготовки внутрішнього економічного середовища до європейських вимог, а саме: досягнення європейського рівня продуктивності праці, прибутковості виробництва, заробітної плати. На сучасному етапі розвитку України важливе місце займає стратегічний розвиток, що сприяє забезпеченню сприятливого інвестиційного клімату в країні, який в подальшому впливає на динаміку соціально-економічного розвитку регіонів та надає можливість глобалізації національної економіки країни. Дослідження сучасного стану інвестиційної діяльності в Україні дозволило визначити, що інвестиції державного спрямування необхідні у розвитку людського капіталу, зростання рівня та якості життя населення та середовища для ефективного його функціонування, тобто виробничого сектора економіки, а інвестиції додаткового характеру (іноземні) потрібні для прискорення євроінтеграційних процесів в Україні, оновлення технологічного рівня країни та створення й розвитку сучасного промислового сектора країни.

Маматова Л. Ш. Состояние инвестиционной деятельности Украины в условиях глобализации.

В статье рассмотрена сущность инвестиционной деятельности и современное состояние инвестиционного климата в Украине. Выделены преимущества и недостатки привлечения иностранных инвестиций в экономику страны. Определено, что экономика Украины имеет деформированную отраслевую и пространственную структуру распределения иностранных инвестиций, таким образом, особое внимание необходимо уделить назначению местных территориальных преимуществ страны. Социально-экономическое развитие регионов и дальнейшее увеличение разрыва в их функционировании обусловлено неравномерным распределением капитальных и прямых иностранных инвестиций. С учетом локальных преимуществ на уровне региона сформировано шесть агрегированных групп, влияющих на решение инвестора о капиталовложениях в тот или иной регион или страну в целом. Стимулирование и привлечение иностранных инвестиций следует выполнять в определенной последовательности и предварительно обоснованных и сформированных этапах с учетом опыта развитых стран. Определено, что основное внимание на пути евроинтеграции Украины необходимо уделять разработке и реализации стратегии обеспечения конкурентоспособности национальной экономики на рынках ЕС с соответствующими условиями и этапами подготовки внутренней экономической среды к европейским требованиям, а именно: достижение европейского уровня производительности труда, прибыльности производства, заработной платы. На современном этапе развития Украины важное место занимает стратегическое развитие, что способствует обеспечению благоприятного инвестиционного климата в стране, который в дальнейшем влияет на динамику социально-экономического развития регионов и дает возможность осуществления глобализации национальной экономики страны. Исследование современного состояния инвестиционной деятельности в Украине позволило определить, что инвестиции государственного направления необходимо направлять в развитие человеческого капитала, рост уровня и качества жизни населения и среды для эффективного его функционирования, то есть производственного сектора экономики, а инвестиции дополнительного характера (иностраные) нужны для ускорения евроинтеграционных процессов в Украине, обновления технологического уровня страны, создания и развития современного промышленного сектора страны.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізації, яка вимагає швидких змін в формуванні та використанні інвестиційного капіталу з врахуванням змін в технологічному та споживчому аспектах діяльності підприємства, набуває важливе значення іноземна ресурсно-інвестиційна база пошуку глобального економічного простору в системі інвестування. Залучення іноземного інвестування є важелем активізації інвестиційного процесу в країні, засобом вивчення та використання зарубіжного досвіду, методом впровадження нових технологій, що стає невід'ємною частиною розвитку економіки України, спрощуючи входження у глобальні бізнес-процеси та підвищуючи інвестиційну привабливість. Ефективність інвестування залежить від правильно обраних напрямів реалізації пріоритетних інвестиційних проектів в економіці країни. Прямі іноземні інвестиції сприяють зміцненню економіки країни, підвищують конкурентоспроможність регіону та країни в цілому, сприяють покращенню міжнародних відносин з країнами-інвесторами. Саме тому стимулювання соціально-економічного розвитку країни залежить від залучення та раціонального використання інвестиційного капіталу з врахуванням досвіду економічно розвинутих країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань інвестування є актуальним в Україні та в закордонних країнах, тому цю тему висвітлювали такі науковці: Л. Т. Веллс, К. Девідсон, Д. Шнайдер, Г. Райтер, В. Вудрафф, Г. Шварценберг, І. Боднар, О. Ковальчук, С. Захарін, О. Гаврилюк, Т. Гринів, О. В. Гаврилюк, В. Г. Герзанич, Т.А. Говорушко, А.Ю. Єгоров, Дж. Даннінг, О.Р. Кібенко, В.М Косак.

Мета статті - дослідження стану інвестиційної діяльності України в умовах глобалізації та зовнішньоекономічної інвестиційної діяльності на основі статистичних даних та визначення шляхів удосконалення інвестиційної конкурентоспроможності з врахуванням основних чинників впливу на інвестиційну активність.

Результати дослідження. Веллс Л. Т. провів аналіз зростання обсягу іноземних інвестицій у країни Третього Світу, які стали не лише джерелами сировини, але й виробниками та споживачами високоякісної, високотехнологічної продукції. Наведені фактори, що впливають на рішення інвесторів створювати спільні або дочірні підприємства, а не лише експортувати чи укласти ліцензійні угоди [1]. Девідсон К. розкрив вплив іноземних інвестиційних стандартів на забезпечення благополуччя та

збільшення зайнятості населення приймаючої країни [2]. Боднар І. визначив основні проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну на сучасному етапі, розглянув причинно-наслідкові зв'язки між інвестиціями та їх очікуваними наслідками – підвищення рівня виробництва, якості продукції, зростання ВВП [3]. Ковальчук О., Пересада А. здійснили моніторинг інвестиційних процесів в Україні, визначили форми інвестування та можливості їх впровадження [4, 5]. Захарін С. визначив перспективи інтеграції України у міжнародний інвестиційний ринок [6]. Гринів Т. дослідив стан та перспективи розвитку іноземного інвестування в умовах кризи [7].

Термін «інвестиції» відповідно Закону України «Про режим іноземного інвестування» трактується таким чином: «Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку та (або) досягнення соціального ефекту»; а «підприємство з іноземними інвестиціями» – «підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого, за його наявності, становить не менше ніж 10 відсотків». [8]

Виділяють три основні типи підприємств з іноземними інвестиціями, різниця між якими – лише у їх частці [9]:

- 1) дочірня компанія – підприємство, де інвестор контролює більше 50% голосуючих акцій;
- 2) асоційована компанія – підприємство, в якому інвестор контролює не менше ніж 10% голосуючих акцій, але не більше 50%;
- 3) підприємства-партнери – це підприємства, які або взагалі не володіють акціями один одного, або володіють ними в кількостях, не достатніх для того, щоб впливати в рамках відносин прямого інвестування, проте мають загальну материнську компанію.

Щороку компанія BDO International публікує рейтинг інвестиційної привабливості світових країн «International Business Compass», за 2015 рік місце України в ньому піднялось на 20 позицій, що за умов теперішньої політичної та економічної нестабільності є дуже хорошим показником. Україна в цьому рейтингу розташовується на 89 місці та входить до числа країн, які показали найкраще річне зростання, нарівні з Білорусією та Латвією, у порівнянні з 2014 роком, де наша країна займала аж 109 місце. У рейтингу за 2016 рік Україна посіла 130-те місце із 174 країн. [10, 11, 12]

В рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2017 рік, Україна впала на 45 позицію порівняно з попереднім періодом і зайняла 134 місце (2015 рік – 89 місце) [13]. Спад видно по всіх категоріях. Особливо помітним є падіння в частині економічних показників. В першу чергу, подібні результати обумовлені політичною кризою і подіями в східній частині країни. Іноземні інвестори занепокоєні нестійкістю економіки в Україні, це є основною проблемою притоку інвестицій в країну. В першу чергу, інвесторами підкреслюють негативні наслідки ліквідацію привілеїв, якими можна було користуватися на рубіжах вільних економічних зон та на територіях пріоритетного розвитку. Іноземні інвестиції мають велике значення для економіки країни, яка їх одержує, оскільки вони є основою капіталовкладень, сприяють поширенню нових технологій, збільшенню продуктивності праці та підвищенню рівня життя населення. [13]

Іноземні інвестори занепокоєні нестійкістю економіки в Україні, це є основною проблемою притоку інвестицій в країну. В першу чергу, інвесторами підкреслюються негативні наслідки ліквідації привілеїв, якими можна було користуватися на рубіжах вільних економічних зон та на територіях пріоритетного розвитку. Іноземні інвестиції мають велике значення для економіки країни, яка їх одержує, оскільки вони є основою капіталовкладень, сприяють поширенню нових технологій, збільшенню продуктивності праці та підвищенню рівня життя населення. Інформація щодо прямих інвестицій з країн світу в економіку України наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України (2010-2018),
(млн.дол.), складено на основі джерел [10, 11, 12, 13]

Країни	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	На 01.04.2018
Усього	38992,9	45370	48197,6	51705,3	53704	40725,4	36154,5	39144	32750,8
Європа, в т.ч.	25997,9	31182,9	30687,6	29690,4	28504	22240,9	20804,5	23815,4	18497,8
Австрія	1674,7	1798,9	2317,5	2476,9	2314	1648,7	1559,8	1265,9	1125,1
Бельгія	63,2	63,8	84,2	72,2	66	104,2	96,8	103,9	105,1
Білорусь	24,8	30,5	29,9	56,7	48,2	33,2	32,3	32,4	33,4
Болгарія	18,2	18,7	23	23,9	26,3	22	32,1	40,5	41,4
Велика Британія	2234,1	2229,9	2536,4	2496,9	2768,2	2153,4	1790,3	2169	1994,6
Греція	262,9	259,8	396,7	394,9	268,3	156,8	131,2	116	45,7
Данія	186	196,6	199,5	197,2	173,5	149,3	138,8	149,7	157,1
Естонія	137,3	126,7	162,4	172,5	180,4	240,3	243,3	228,6	240,7
Ірландія	139,3	138	156,4	167,7	70,1	71,5	72,9	48,4	48,8
Іспанія	70,5	63,4	72,6	70,7	69	64,9	56,1	64	64,8
Італія	354,2	352,7	349,2	401,7	584,6	371,5	343,6	333,3	245,2
Латвія	86,8	81,4	71,1	79,2	84,6	62,6	48,9	37,6	40,5
Литва	80,4	81,8	81	342,9	346,4	188,2	137,1	126,8	139,7
Люксембург	263	435,4	488,9	559,5	555,8	398,8	363,9	942,3	505,9
Молдова, республіка	27,8	26,9	37,3	35,2	36,3	27,5	19,1	17,4	10,4
Монако	50,1	45,6	40,3	40,4	40,4	40,2	42,5	52,7	52,3
Нідерланди	7461,3	11389,8	9323,8	8727,6	9007,5	6986,7	6184,7	6292,9	6742,6
Німеччина	6009,6	5001,2	5329,8	4496,3	2908,4	2105,2	1598,2	1792,6	1802,4
Норвегія	79,3	7,5	6,1	5	9,2	6	4,9	7,2	7,5
Польща	847	913	834,3	897,2	819,8	808,6	758,3	815,5	589,6
Португалія	11,4	12,6	23,2	15,6	15,8	7,6	5,5	4,1	4,4
Російська Федерація	1900,2	2692,7	2876,1	3040,5	3525,9	2338,9	3036,9	4598,4	775,1
Румунія	18,5	22,1	21,9	24,4	24,9	25,3	20,2	21,7	20,7
Сербія	43,4	44,6	43	43,5	45,1	37,4	32,3	34,6	35,9
Словаччина	64,2	62,1	71,1	70,4	99,7	74,2	72,2	75,4	76,3
Словенія	28,8	28,4	31,6	33,1	36,4	24,7	19,5	20	21,9
Угорщина	708,6	697,6	678,5	684,3	685,9	593,2	614,9	796	529,7
Фінляндія	59,4	58	67,5	100,4	118,2	103,1	89,8	133,8	133,4
Франція	1381,1	2105,4	1993,1	1510,3	1520,5	1394,6	1305,4	1346,6	775,6
Чехія	78,5	72,3	75,5	80	82,9	112,6	106,2	117,6	114
Швейцарія	785,7	852,7	939,3	1097,6	1351	1391,5	1390,8	1537,6	1531,6
Швеція	674,2	1108,9	1141,9	1084,4	439,3	360,2	328,9	353,6	360,3
Азія, в т.ч.	9325,2	10474,7	13593,8	16945,1	19110,7	13809,1	11346,7	11476,8	10240,6
Азербайджан	20,2	32,9	46	60,5	308,1	166,4	189,4	213	223,6
Грузія	35,9	36,7	10,2	13,1	19,7	11,3	4,6	2,7	2,5
Ізраїль	59,8	45,9	45,5	50,6	46,9	39,3	33,6	42,7	55,2
Індія	17,9	15,1	16,1	25,5	27,4	23,6	22	22,5	22,6
Казахстан	55,4	152,4	156,2	153,8	154,5	93,1	75,4	71,3	34,6
Китай	11,8	12,7	14,8	18,2	25,5	21	18,6	18,2	18,2
Кіпр	8603,1	9620,5	12700,8	15907,7	17725,6	12769,4	10239,5	10008,6	9213
Корея, Республіка	171,5	171,5	171,6	171,5	171,7	161,6	161,2	198,8	200,3
Японія	117,1	130,7	150	160,5	188,9	143,6	133,1	139,2	145,7
Африка, в т.ч.	85,2	85,5	85,8	110,1	322,4	205,7	133,1	194,9	143,2
Єгипет	2,4	0,4	0,4	0,4	0,6	0,5	0,5	0,2	0,2
Сейшельські острови	80,3	82,9	83	107,3	318,5	201,8	129,6	171,3	*
Америка, в т.ч.	3173,9	3196,5	3386,2	4516,6	5317,9	4041,2	3447	3216,1	1948,9
Віргінські Острови (брит.)	1283,6	1384,9	1580,2	1888,2	2275,9	1988,3	1715	1601,8	1350,3
Канада	106,6	95,5	110,1	98,3	87,1	76,2	65	49,6	*
США	1260	1107,6	966,6	976,5	934,7	701,6	634,1	538,7	*
Австралія і Океанія	24,3	45,6	47,4	49,7	55,4	37,4	25,2	47,8	45,1

Насправді, приплив інвестицій минулого року сильно впав порівняно з 2016 роком – на 57,5%, до 1 млрд. 817,2 млн. грн. із 4 млрд. 405,8 млн. грн. Востаннє таке падіння було зафіксоване в 2014 році, коли надходження інвестицій знизилося на 55,1%. Щоправда, наступного року було відзначене значне зростання – на 53,5%, до 3 млрд. 763,7 млн. грн. При цьому обсяг прямих інвестицій на одну особу в 2017 році зріс на 4,3% – до 925 доларів. Максимальне зростання було зафіксоване в 2011 році, тоді на одну людину припадала 1 тисяча 084,3 долара, мінімальна сума інвестицій на одну особу була в 2016 році 886 доларів. Минулого року найбільше грошей в Україну вклав Кіпр. На цю країну припало 27% всіх інвестицій або 506 млн. дол. Трохи менше вклала Росія – 395,9 млн., Нідерланди – 262,5 млн., Велика Британія – 211,7 млн. дол., а Німеччина – 119,3 млн. дол. Найактивніше інвестували в сферу фінансів і страхування – 647,5 млн. дол., в українську промисловість у 2017 році вклали 523,4 млн. дол., в оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспорту – 178,4 млн. дол., в операції з нерухомістю – 117,9 млн. дол. [10, 11, 12, 13, 14]

Залучення іноземних інвестицій у економіку країни має свої переваги та недоліки:

1) переваги залучення іноземного інвестування: створення стратегічних альянсів між вітчизняними та зарубіжними підприємствами; використання іноземного досвіду організації та управління в збільшенні обсягів капіталовкладень, впровадження сучасних технологій у виробництво; підвищення рівня зайнятості населення та професійної кваліфікації кадрів; прискорення темпів структурної перебудови економіки.

2) недоліки залучення іноземного інвестування: збільшення залежності від іноземного капіталу; трансферт частини прибутків за кордон; жорстка експлуатація вітчизняних сировинних ресурсів; витіснення з ринку внутрішніх виробників та постачальників [2].

Економіка України має деформовану галузеву та просторову структуру розподілу іноземних інвестицій, відповідно до цього особливу увагу необхідно приділити значенню місцевих територіальних переваг, які є чинниками прийняття рішень щодо напрямків та масштабів капіталовкладень. Інформацію щодо прямих інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності наведено в таблиці 2.

71,8 % загального обсягу акціонерного капіталу (інвестицій), а це 270,6 млн. дол., внесено з країн Європейського Союзу, з інших країн світу – 106,0 млн. дол. (28,2%).

Інвестиції надійшли з 48 країн світу. Основними країнами-інвесторами є Кіпр, Німеччина, Австрія, Японія, Польща, Нідерланди, США, на які припадає 71,0% загального обсягу всіх інвестицій [15]. 301,8 млн. дол. (80,1%) зосереджено на підприємствах промисловості, у т. ч. переробної – 298,9 млн. дол.; добувної промисловості і розроблення кар'єрів – 1,2 млн. дол.; водопостачання, каналізації, поводження з відходами – 1,3 млн. дол.; з постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря – 0,4 млн. дол. У підприємства з виробництва автотранспортних засобів, причепів та напівпричепів та інших транспортних засобів внесено 111,6 млн. дол. прямих інвестицій; виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 34,0 млн. дол.; виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин та устаткування – 37,1 млн. дол.; виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність – 24,1 млн. дол. У транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності акумульовано 22,8 млн. дол. (6,1%); операціях з нерухомим майном – 14,8 млн. дол. (3,9%); тимчасовому розміщенні й організації харчування – 13,4 млн. дол. (3,6%); у сфері оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів та мотоциклів – 10,1 млн. дол. (2,7%) [13, 14, 15].

Найбільше інвестицій надійшло до таких регіонів України: Київської, Дніпропетровської, Харківської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської областей та до м. Київ (93,7% всіх залучених прямих іноземних інвестицій). Такий розподіл капітальних та прямих іноземних інвестицій в окремі регіони не є рівномірним, наслідком чого є відмінність у соціально-економічному розвитку регіонів та

подальше збільшення розриву у їх функціонуванні [10]. Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу по регіонах України представлено на рис. 1

Таблиця 2

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України за видами економічної діяльності (2010-2018) (млн. дол.)

Види діяльності	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	На 01.04.2018
Усього	38 992,9	45 370,0	48 197,6	51 705,3	53 704,0	40 725,4	36 154,5	39 144,0	32 750,8
Сільське, лісове та рибне господарство	669,2	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0	502,2	621,9	598,5
Промисловість	16 473,7	18 693,8	17 303,8	18 031,1	17 681,4	12 419,4	9 893,6	10 685,6	10 992,4
Будівництво	1 082,2	1 111,2	1 176,8	1 408,5	1 580,0	1 301,9	1 104,1	1 052,1	934,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4 341,1	4 681,1	5 346,1	6 070,6	6 807,8	6 037,6	5 247,4	5 140,8	5 094,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	923,6	1 027,1	1 073,1	1 427,6	1 535,3	1 355,5	1 088,0	1 164,4	1 001,9
Тимчасове розміщування й організація харчування	354,1	353,0	374,6	411,5	446,5	382,3	332,6	339,6	342,9
Інформація та телекомунікації	1 572,3	1 734,9	1 982,7	1 840,4	1 894,7	1 646,2	2 089,4	2 163,6	2 170,2
Фінансова та страхова діяльність	8 973,2	11 498,3	12 908,1	13 094,9	12 261,4	8 790,3	8 382,0	10 213,3	3 764,6
Операції з нерухомим майном	2 371,3	3 045,6	3 508,9	3 878,3	4 768,3	3 979,4	3 882,1	3 790,6	3 879,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	1 133,1	1 182,0	2 072,5	2 831,0	4 006,8	2 634,5	2 222,6	2 303,6	2 227,9
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	872,1	1 110,8	1 480,3	1 760,4	1 686,9	1 340,2	1 222,7	1 486,3	1 566,1
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	*	*	21,4
Освіта	25,9	7,6	6,7	9,1	12,0	10,7	16,0	21,7	37,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	49,8	50,7	50,4	59,3	59,9	50,7	44,0	46,2	101,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	122,4	130,9	155,2	138,7	157,0	141,0	112,5	98,3	17,2
Надання інших видів послуг	28,5	23,5	33,0	26,1	28,9	18,4	*	*	

Локальні переваги можуть виступати в найрізноманітніших формах: у вигляді наявності ресурсів, пільгового податкового та митного режиму, значних розмірів споживчого ринку, розвиненої інфраструктури, соціально-культурної близькості і безлічі інших. Тому дуже важливо розглядати регіональні переваги регіонів України в аспекті залучення прямих іноземних інвестицій. [14]

Для цього локальні переваги на рівні регіону необхідно сформулювати у вигляді шести агрегованих груп, що впливають на рішення інвестора про здійснення вкладень в той чи інший регіон: 1) економічні (рівень заробітної плати, освіти, валового регіонального продукту); 2) розвиток інфраструктури (соціальні, транспортні, інженерні засоби); 3) інституційні (рівень злочинності, якість правової системи); 4) відкритість регіону для зовнішньоекономічних відносин (розвиток зовнішньої торгівлі, міжнародні фінансові операції); 5) географічні (клімат, наявність порту, відстань до столиці); 6) регіональна економічна політика (інвестиційний рейтинг, обсяг внутрішніх приватних та державних інвестицій). [9]

Ці всі чинники формують інвестиційний клімат регіону та впливають на рівень його інвестиційної привабливості. Інвестиційна привабливість регіону оцінюється за 5 категоріями: інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційна активність, інвестиційні ризики, екологічна складова [13, 14].

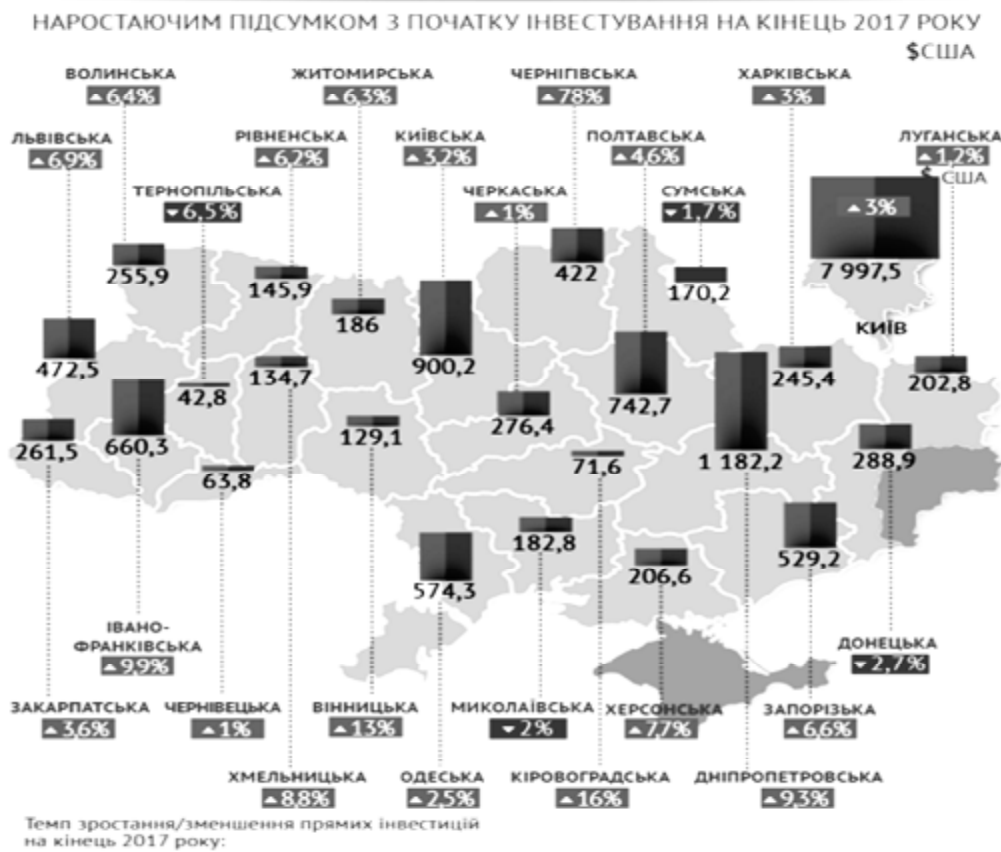

Рис.1. Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу по регіонам України [14]

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України загалом на сьогодні першочерговим є питання вдосконалення нормативно-правової та організаційної бази задля покращення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. У цьому напрямку вже здійснено наступні кроки [10]:

1) створене відповідне правове поле для подальшого зростання обсягів іноземного інвестування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавством України надано гарантії діяльності для інвесторів, покращено економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства;

2) до іноземних інвесторів на території України застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами, прямі іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації;

3) задля підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 року № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

Для нормального розвитку економіки та для забезпечення відтворення необхідний постійний приплив засобів. Кількісне зростання інвестицій, їх напрям у різні сфери господарювання залежать від правильної інвестиційної політики. Вкладення засобів в наукомісткі, високотехнологічні програми впливає не тільки на виробництво товарів, але й на умови праці, що не може не відобразитися на розвитку всього суспільства в цілому. Інвестиції, вкладені в цю сферу, дають уявлення про якісний рівень інвестицій. Якісний рівень і кількісне зростання інвестицій, їх співвідношення дають уявлення про проведення державою інвестиційної політики, її метою є пошук оптимального регулювання інвестиційної діяльності, національних і іноземних інвесторів. У порівнянні з іншими державами, об'єм інвестування в економіку України є незначним. Наприклад, приплив

іноземних інвестицій до Чехії більший в 11 разів, а в такі країни, як Словаччина, Польща, Португалія - в 5-6 разів, ніж до України. [17]

Політична нестабільність, часта зміна законодавства, загроза інфляції, високий рівень злочинності та корупції, низька прибутковість від інвестицій, бюрократизація держапарату, великий тягар оподаткування належать до факторів ризику інвестування. Ці чинники примушують іноземних інвесторів проводити обережну та очікувальну політику у сфері інвестиційної співпраці з Україною. На жаль, на сьогодні інвестиційний клімат на Україні несприятливий. А це означає, що Україна поки що не готова до жорсткої конкурентної боротьби за інвестиції на світових ринках капіталу, що безпосереднім чином позначиться на структурі прямих іноземних інвестицій і розвитку економіки в цілому. [19]

Привабливість України як об'єкта для інвестицій іноземного капіталу можна охарактеризувати на основі такого сценарію вкладення коштів: найбільшою популярністю користуються галузі, які переживають піднесення та зорієнтовані на внутрішнє споживання (банківська сфера, страхування, зв'язок). Найбільшими інвесторами є Сполучені Штати Америки, Кіпр, Великобританія, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Польща. [17]

Порівняно з європейськими країнами, процентним ставкам і значним темпом динаміки банківської діяльності, іноземна присутність у вітчизняних фінансових установах з кожним роком зростає: за 2011—2017 роки на український банківський ринок вийшло 12 нових серйозних іноземних контрагентів, серед яких «UniCredit», «Reiffeisen», «BNP Paribas», «Swedbank», «Erste». Певною привабливістю відзначається і сфера високих технологій. У світі існує нестача кваліфікованих кадрів, а в Україні у наявності гідна освітня база для побудови експортно-орієнтованого ІТ-бізнесу. І хоча Україна практично вже втратила шанс зайняти місце на ринку софтверного виробництва, але в галузі створення та управління додатками володіє великим потенціалом. [18]

Стимулювання та залучення іноземних інвестицій потрібно здійснювати у визначеній послідовності, тобто за такими етапами: 1) дослідження інвестиційного потенціалу України; 2) вибір пріоритетних галузей та технологій; 3) розробка способів залучення інвестицій; 4) реалізація розробленої політики та контроль за її виконанням. [19]

Одним із головних передумов успішної інвестиційної діяльності є низький рівень інфляції та передбачуваність рівня цін в економіці. Необхідно спростити правила залучення інвестицій в Україну, які передбачають відкриття місцевих рахунків в українських банках та використання українських посередників. Слід також запровадити просту та зрозумілу систему оподаткування, яка б передбачала формалізований, а не індивідуальний характер стягнення податків. Важливу роль відіграє державна фінансова підтримка, цільові субсидії та податкові пільги для іноземного капіталу. [19]

Перехід України до нової форми економічних відносин, що ґрунтується на ринкових методах, зумовлює необхідність вирішення нових завдань, пов'язаних з економічним розвитком регіонів та економіки країни. Пряма підтримка державою рівня та інтенсивності інвестиційних процесів в економіці є вирішальною умовою структурної перебудови. Саме вона приносить конкретні результати у вигляді досягнення й підтримки стабільних темпів економічного зростання в країні. [12, 15, 19]

Для успішної інтеграції України у європейський економічний простір варто наближати основні критерії власного розвитку до стандартів ЄС. Основою стратегії економічного та соціального розвитку на середньострокову перспективу має стати створення реальних передумов вирішення основного геополітичного завдання України – інтеграції до ЄС, що передбачає, в першу чергу, інституційні перетворення та реформи в соціально-економічній сфері. Необхідним є зміцнення ресурсного потенціалу регіонів та підвищення їхньої конкурентоспроможності, забезпечення всебічного розвитку людського потенціалу та реалізація інноваційної політики в регіонах. Головними пріоритетами розвитку виробничо-економічного потенціалу мають бути розбудова виробничої, транспортної й ринкової інфраструктур, сприяння розвитку підприємництва. Необхідно

створити дієву систему інституцій, які б мали можливість працювати на забезпечення сталого розвитку окремих територій, узгоджувати свою діяльність з іншими організаційними структурами. Існуючі в Україні агентства регіонального розвитку – це потенційна база вдосконалення інфраструктури регіонального розвитку. Регіональні агентства розвитку мають на меті вирішення завдань поліпшення умов використання передових інноваційних технологій, підвищення інвестиційної привабливості регіонів, розширення залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для регіонального розвитку, вдосконалення підготовки та перепідготовки відповідних фахівців з проблем регіонального розвитку. [5, 6, 7, 10, 20].

Одним з пріоритетних напрямів є підтримка регіонів, що повільно розвиваються. Стратегічною метою подолання диспропорцій у розвитку регіонів є створення ефективної системи міжбюджетних відносин, їхнє узгодження із загальною логікою змін на регіональному та місцевому рівнях, а також із пріоритетними напрямами соціально-економічного розвитку України. Досягнення стратегічної мети передбачає удосконалення нормативно-законодавчої бази, прискорення адміністративно-територіальної реформи. Темпи розвитку транскордонного співробітництва сьогодні та активного залучення до нього центрально- і східноєвропейських держав, свідчать про відставання України в цій сфері. Це вимагає здійснення цілісної загальнодержавної політики, яка має бути підкріплена відповідною правовою базою, а також зусиллями всіх зацікавлених сторін як на державному, так і на регіональному та місцевому рівнях. Стратегічним завданням реформування транскордонного співробітництва має стати ефективне використання природно-ресурсного, демографічного, виробничого і науково-технічного потенціалів регіонів з метою вирішення питань комплексного розвитку територій. [20].

Необхідним є реформування адміністративно-територіального устрою, приведення його у відповідність до Конституції України та критеріїв ЄС, що з урахуванням національного та кращого міжнародного досвіду дозволить оптимізувати систему адміністративно-територіального устрою України, сприятиме укрупненню адміністративно-територіальних одиниць, підвищенню на цій основі рівня соціально-економічного розвитку країни, ефективності управління територіями, зниженню витрат на утримання державних органів та органів місцевого самоврядування, а також поліпшенню якості надання послуг населенню на рівні загальнодержавних соціальних стандартів, незалежно від місця проживання. [20].

Висновки. Таким чином, іноземний капітал сьогодні особливо потрібен у тих сферах економіки, активізація яких допоможе вивести її з кризового стану, призведе до покращення суспільного життя в країні, а саме харчова промисловість, фармакологія, енергетика, виробництво товарів широкого вжитку, сільське господарство та інші галузі. [5]

За сучасних умов жорсткої і навіть нещадної конкуренції у великомасштабному іноземному інвестуванні відчують значну потребу виробництва у паливно-енергетичному комплексі, що протягом багатьох років несе істотне навантаження не тільки щодо енергопостачання виробництва та соціальної сфери, але й забезпечення експортної діяльності країни в цілому [6].

При цьому, залучення інвестицій у паливно-енергетичну промисловість дозволило б вирішити такі найбільш проблематичні питання [6, 7, 8, 14, 17, 18]:

- різке зниження питомих видатків палива й енергії за рахунок переходу до енергозберігаючих технологій в економіці;
- комплексний та системний підхід до модернізації та переоснащення виробництв і виробничих процесів із використанням сучасної техніки і прогресивних технологій, що забезпечать стійке зростання ефективності виробництва і безпеки, а також поліпшення умов праці, і як результат, стає зростання економіки країни в цілому;
- зниження негативного впливу металургійного і нафтохімічного комплексів на навколишнє середовище на основі застосування сучасних екологічно чистих

технологічних процесів у виробництві, транспортуванні та сферах споживання енергоресурсів;

- активізація використання існуючого потенціалу з видобування енергоресурсів (нафти, газу в українській частині Чорного моря та в Карпатах).

На сучасному етапі розвитку України важливим завданням стратегічного розвитку є забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, який в подальшому формує динаміку соціально-економічного розвитку та формує можливість модернізації національної економіки країни.

Основними напрямками стимулювання інвестиційної діяльності є: формування стабільного правового середовища, спрямованого на захист вітчизняних та іноземних інвестицій на захист прав власності; зниження податкового тиску на підприємства; розвиток інформаційної інфраструктури ринку та системи ринків і ринкових інструментів; підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва за рахунок стимулювання розвитку науково-технологічного і виробничих національних секторів; контроль над трудовою міграцією, шляхом збільшення привабливості праці на вітчизняному ринку та активної співпраці зі світовими організаціями.

Список використаних джерел:

1. Wells L. T. et al. *Third world multinationals: The rise of foreign investments from developing countries* // MIT Press Books. – 1983. – Т. 1.
2. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В. А. Худавердієва // *Фінанси України*. – 2010. – №. 6. – С. 62-71.
3. Боднар І. Р. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну на сучасному етапі / І. Р. Боднар // *Регіональна економіка*. – 2009. – №. 4. – С. 62-70.
4. Ковальчук О. В. Формування та реалізація державної інвестиційної політики / О. В. Ковальчук // *Проблеми науки*. – 2004. – №. 12. – С. 16-17.
5. Пересада А. А. *Інвестиційний процес в Україні* / А. А. Пересада // К.: Лібра. – 1998. – Т. 392.
6. Захарін С. В. *Перспективи інтеграції України у міжнародний інвестиційний ринок* / С. В. Захарін // *Фінанси України*. – 2003. – №. 9. – С. 102-112.
7. *Іноземні інвестиції в Україні в умовах кризи: стан і перспективи розвитку* / Т. Т. Гринів // *Проблеми економіки та управління: [зб. наук. пр.] / відп. ред. Й. М. Петрович*. – Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2010. – С. 69-73.
8. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03. 1996 № 93/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
9. Богуславська С. І. Аналіз факторів залучення прямих іноземних інвестицій у регіони України / С. І. Богуславська // *Глобальні та національні проблеми економіки*. – 2015 – №4. – С. 674-678.
10. *Стан інвестиційної діяльності в Україні* [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
11. Державна служба статистики України. *Статистична інформація* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. *Рейтинг інвестиційної привабливості* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.business.com.ua/news/27/1229>
13. *International Business Compass 2017* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bdo.ge/en-gb/insights/bdo-ibc-international-businesscompass-2017>
14. *Іноземні інвестиції в Україні: скільки за 7 років вклали в економіку* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2018/03/09/infografika/ekonomika/inozemni-investyciyi-ukrayini-skilky-7-rokiv-vklaly-ekonomiku>
15. *Статистичний збірник «Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності»* / Головне управління статистики у Закарпатській області. За ред. Г. Д. Гриник. – Ужгород – 2015.
16. Петровська С. А. *Оцінка інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект* / С. А. Петровська // *Mechanism of Economic Regulation*. – 2013. – №. 2. – С. 113-126.
17. Гаврилюк О. В. *Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України* // *Фінанси України*. — 2008. — №2 (147). — С.68-81.
18. Даниленко А. А. *Актуальні питання прямих іноземних інвестицій до України з ЄС* // *Фінанси України*. — 2008. — №1 (146). — С.127-137.
19. Малютін О. К. *Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні* // *Фінанси України*. — 2008. — №11 (156). — С. 65-74.
20. Косик Я. В. *Глобалізація як закономірність розвитку сучасної економіки України* [Текст] / Я. В. Косик, О. Ю. Чигрин // *Механізм регулювання економіки*. — 2011. — № 2. — С. 191-196.

References:

1. Wells L. T. et al. (1983), "Third world multinationals: The rise of foreign investment from developing countries", MIT Press Books, T. 1.
2. Khudaverdiyeva V.A. (2010), "Strategy of attraction of foreign investments into the economy of Ukraine" ["Strategija zaluchennja inozemnih investicij u ekonomiku Ukraïni"], V.A. Khudaverdiyeva, *Finances of Ukraine*, No. 6, pp. 62-71.
3. Bodnar I. R. (2009), "Problems of attracting foreign investments to Ukraine at the present stage", ["Problemi zaluchennja inozemnih investicij v Ukraïnu na suchasnomu etapi"], I. R. Bodnar, *Regional economics*, No. 4, pp. 62-70.
4. Kovalchuk O. V. (2004), "Formation and realization of state investment policy", ["Formuvannja ta realizacija derzhavnoï investicijnoï politiki"], O.V. Kovalchuk *Problems of science*, No. 12, pp. 16-17.
5. Peresada A. A. (1998), "Investment Process in Ukraine", ["Investicijnij proces v Ukraïni"], A.A. Peresada, K., *Libra*, Vol. 392 p.
6. Zakharin S.V. (2003), "Perspectives of Ukraine's Integration into the International Investment Market", ["Perspektivi integracii Ukraïni u mizhnarodnij investicijnij rinok"], S.V. Zakharin, *Finance of Ukraine*, No. 9, pp.102-112.
7. "Foreign investment in Ukraine under crisis: state and prospects of development", ["Inozemni investicii v Ukraïni v umovah krizi: stan i perspektivi rozvitku"], T.T.Grinov, *Problems of economy and management: [sy.nauc.pr.]*, vidp.red., YM Petrovich, L., View of Lviv. Polytechnic, 2010, pp. 69-73.
8. "The Law of Ukraine "On the regime of foreign investment" of 19.03. 1996 p. № 93/96- VR", ["Zakon Ukraïni «Pro rezhim inozemnogo investuvannja» vid 19.03. 1996 № 93/96-VR"], [electronic resource], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
9. Bohuslavskaya S.I. (2015), "Analysis of factors of attraction of direct foreign investments in the regions of Ukraine", [Analiz faktoriv zaluchennja prjamih inozemnih investicij u regioni Ukraïni"], S.I. Boguslavskaya, *Global and national problems of the economy*, No. 4, pp. 674-678.
10. "The state of investment activity in Ukraine", ["Stan investicijnoï dijal'nosti v Ukraïni"], [electronic resource], Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, available at: <http://www.me.gov.ua>
11. "State Statistics Service of Ukraine. Statistical information", ["Derzhavna sluzhba statistiki Ukraïni. Statistichna informacija"], [electronic resource]. available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. "Investment attractiveness rating", ["Rejting investicijnoï privablivosti"], [electronic resource], available at: <https://www.businessz.com.ua/news/27/1229>
13. "International Business Compass 2017", ["International Business Compass 2017"], [electronic resource], available at: <https://www.bdo.ge/en-gb/insights/bdo-ibc-international-businesscompass-2017>
14. "Foreign investment in Ukraine: how much has been invested in the economy for 7 years", ["Inozemni investicii v Ukraïni: skil'ki za 7 rokiv vklali v ekonomiku"], [electronic resource], available at: <https://www.slovoidilo.ua/2018/03/09/infografika/ekonomika/inozemni-investycziyi-ukravini-skilky-7-rokiv-vklaly-ekonomiku>
15. "Statistical collection "Investments in foreign economic activity", ["Statistichnij zbirnik «Investicii zovnishn'oekonomichnoï dijal'nosti»"], Main department of statistics in the Transcarpathian region. Ed. G. D. Grinick, Uzhgorod, 2015.
16. Petrovskaya S.A. (2013), "Estimation of investment attractiveness of the region: methodical aspect", ["Ocinka investicijnoï privablivosti regionu: metodichnij aspekt"], S.A. Petrovskaya, *Mechanism of Economic Regulation*, No. 2, pp.113-126.
17. Gavrilyuk O.V. (2008), "Investment image and investment attractiveness of Ukraine", ["Investicijnij imidzh ta investicijna privablivist' Ukraïni"], *Finance of Ukraine*, No. 2 (147), pp. 68-81.
18. Danilenko A.A. (2008), "Topical issues of foreign direct investment in Ukraine from EU", ["Aktual'ni pitannja prjamih inozemnih investicij do Ukraïni z CS"], *Finance of Ukraine*, No. 1 (146), pp.127-137.
19. Malyutin O.K. (2008), "The Concept of Improving the Investment Climate in Ukraine", ["Konceptija polipshennja investicijnogo klimatu v Ukraïni"], *Finance of Ukraine*, No. 11 (156), pp. 65-74.
20. Kosik Ya.V. (2011), "Globalization as a Pattern of Development of the Modern Ukrainian Economy", ["Globalizacija jak zakonodirnist' rozvitku suchasnoï ekonomiki Ukraïni"], text, Ya.V. Kosik, O.Yu. Chigrin, *Mechanism of regulation of economy*, No. 2. pp. 191-196.

Ключові слова: інвестиції; прями іноземні інвестиції; інвестиційна діяльність; інвестиційний потенціал; інвестиційна активність; інвестиційний клімат; глобалізація; євроінтеграція.

Ключевые слова: инвестиции; прямые иностранные инвестиции; инвестиционная деятельность; инвестиционный потенциал; инвестиционная активность; инвестиционный климат; глобализация; евроинтеграция.

Keywords: investments; direct foreign investments; investment activity; investment potential; investment activity; investment climate; globalization; eurointegration.

Рецензент: Меліхов А. А., завідувач кафедри економіки підприємства, ДВНЗ «ПДТУ», д. е. н., доцент
Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/5330940>